

Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving (IAK)
Besluit maatschappelijke ondersteuning en bestrijding huiselijk geweld en kindermishandeling BES

1. Wat is de aanleiding?

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft in de Kamerbrief over ouderenzorg in Caribisch Nederland van 29 september 2020 toegezegd om een wettelijke basis te realiseren voor maatschappelijke ondersteuning om zo te waarborgen dat er maatschappelijke ondersteuning beschikbaar is en dat de opbouw en het aanbod hiervan mee te kunnen groeien met de toenemende vraag. Het besluit is een antwoord op een uitgesproken behoefte van de openbare lichamen om maatschappelijke ondersteuning in Caribisch Nederland verder uit te werken en op te zetten.

Met betrekking tot de bestrijding van huiselijk geweld en kindermishandeling (HGKM) heeft Unicef in de situatie-analyse van 2019 naar de stand van de kinderrechten in Caribisch Nederland de aanbeveling gedaan om een alomvattend wettelijk kader te ontwikkelen voor de aanpak van kindermishandeling. Hierop volgde de motie Van der Graaff c.s.¹ waarin de regering o.a. werd gevraagd om te bezien of aanvullende wetgeving nodig is. Naar aanleiding hiervan heeft VWS samen met het Ministerie van Justitie en Veiligheid in 2020 een analyse gemaakt van de wijze waarop en de mate waarin de aanpak HGKM verder van een wettelijke basis moet worden voorzien. Uit die analyse is onder andere naar voren gekomen dat er geen wettelijk vastgestelde begripsbepalingen zijn voor huiselijk geweld en kindermishandeling, dat geen juridische basis bestaat voor de advies- en meldpunten huiselijk geweld en kindermishandeling (AMHK), dat er een beperkt meldrecht is voor professionals en dat het huidige stappenplan melden zoals beschreven in de juridische handreiking niet voldoende ondersteuning biedt aan professionals bij het doen van een melding bij het AMHK. Met dit besluit wordt aan die knelpunten tegemoetgekomen.

2. Wie zijn betrokken?

Het besluit heeft betrekking op inwoners van Caribisch Nederland die behoefte hebben aan maatschappelijke ondersteuning of betrokken zijn bij huiselijk geweld of kindermishandeling. De openbare lichamen Bonaire, Saba en Sint Eustatius en VWS zijn betrokken bij de organisatie van maatschappelijke ondersteuning en werken daarbij samen. Ook zijn aanbieders van maatschappelijke ondersteuning betrokken bij de uitvoering. Verder zijn de openbare lichamen verantwoordelijk voor het inrichten van een AMHK en verplicht dit besluit hen een beschermingscode vast te stellen voor o.a. de jeugdgezondheidszorg en de leerplichtambtenaar. De verplichting tot het vaststellen van een beschermingscode geldt tevens voor justitie, onderwijs, kinderopvang, zorgaanbieders, maatschappelijke ondersteuning en jeugdzorg.

3. Wat is het probleem?

De rechtszekerheid van inwoners die behoefte hebben aan maatschappelijke ondersteuning is onvoldoende geborgd. De bevolking van Caribisch Nederland is hierdoor niet verzekerd van (een aanbod van) maatschappelijke ondersteuning.

Daarnaast is de aanpak HGKM in Caribisch Nederland niet toereikend, deze staat nog in de kinderschoenen. Het ontbreken van regelgeving over dit onderwerp zorgt ervoor dat de aanpak afhankelijk blijft van de politiek-bestuurlijke bereidheid, waarbij ook taboes rondom het onderwerp HGKM een belangrijke rol spelen. Belangrijk in die aanpak is dat een AMHK bestaat

¹ Kamerstuk 35300-IV, nr. 29

waar burgers en professionals terecht kunnen voor advies en het doen van een melding. Er ontbreekt nu een handelingskader voor de professionals van het AMHK, hetgeen risico's met zich meebrengt in acute situaties waarin geen tijd te verliezen is. Tenslotte is de implementatie door organisaties en toepassing door professionals van het stappenplan HGKM te vrijblijvend.

4. Wat is het doel?

Het doel van dit besluit is om rechtszekerheid voor inwoners van Caribisch Nederland te organiseren. Door middel van dit besluit wordt de beschikbaarheid, kwaliteit en continuïteit van maatschappelijke ondersteuning georganiseerd. Daarnaast beoogt dit besluit ook helderheid te geven in de rollen en verantwoordelijkheden in de organisatie van maatschappelijke ondersteuning.

Voor een effectieve aanpak van HGKM zijn bewustwording, gevoelde verantwoordelijkheid, en het kunnen én mogen handelen door burgers en professionals bij signalen en vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling essentieel. Dit besluit heeft als doel om aan elk van deze elementen bij te dragen door het vastleggen van de begripsbepalingen van huiselijk geweld en kindermishandeling, het vastleggen van de taken van het AMHK, het invoeren van de verplichte beschermingscode en het vastleggen van een meldrecht voor professionals.

5. Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?

Het verbeteren van zelfredzaamheid en participatie en het creëren van samenhang in de maatschappij door middel van maatschappelijke ondersteuning is van maatschappelijk belang. Met dit besluit worden de rechten en plichten van betrokkenen helder en verankerd.

Daarnaast is het van zwaarwegend algemeen belang dat volwassenen en kinderen veilig zijn in de huiselijke sfeer.

6. Wat is het beste instrument?

Een algemene maatregel van bestuur op grond van artikel 18.4.5 Invoeringswet openbare lichamen BES. Hiermee zijn inwoners van Caribisch Nederland op relatief korte termijn van de hoogst mogelijke zekerheid voorzien van de beschikbaarheid van maatschappelijke ondersteuning en is de aanpak van HGKM op korte termijn juridisch geborgd. De onderwerpen maatschappelijke ondersteuning en aanpak HGKM zijn nog niet voldoende uitgekristalliseerd om bij wet in formele zin te regelen. Dit besluit biedt de ruimte om de komende jaren te gaan ervaren wat passend is in de Caribische context. De ervaringen in de praktijk kunnen bijdragen aan het schetsen van de contouren van eventuele toekomstige wetgeving.

Voor wat betreft de aanpak HGKM geldt thans een in opdracht van VWS opgestelde juridische handreiking, waarin o.a. een stappenplan voor het melden van HGKM is opgenomen. Echter in de praktijk blijkt deze juridische handreiking niet toereikend te zijn. Professionals voelen zich niet voldoende gesteund om een melding van HGKM te doen. Met dit besluit wordt het meldrecht geëxpliciteerd. De verplichte beschermingscode helpt professionals om een zorgvuldige afweging te maken om al of niet tot het doen van een melding over te gaan. Dit besluit zorgt er daarnaast voor dat de continuïteit en de kwaliteit van het AMHK juridisch is geborgd.

7. Wat zijn de gevolgen voor burgers, bedrijven, overheid en milieu?

Het besluit biedt inwoners van Caribisch Nederland meer rechtszekerheid met betrekking tot het ontvangen van maatschappelijke ondersteuning. Verder scheidt dit besluit duidelijkheid in de

verantwoordelijkheden van de overheid en aanbieders bij het organiseren van maatschappelijke ondersteuning. De openbare lichamen krijgen de verantwoordelijkheid voor het organiseren van algemene voorzieningen, het nemen van algemene maatregelen en het organiseren van opvang. Daarnaast zijn zij verantwoordelijk voor het doen van het onderzoek naar de behoefte van cliënten aan maatschappelijke ondersteuning. De minister krijgt met dit besluit de verantwoordelijkheid voor het nemen van een beslissing of iemand een maatwerkvoorziening krijgt en de bezwaar en beroep procedure. Een uitzondering hierop is de voorziening opvang waarvoor het openbaar lichaam verantwoordelijk is. De minister en de openbare lichamen kunnen door de inzet van aanbieders algemene- en maatwerkvoorzieningen organiseren. Dit besluit stelt eisen aan de kwaliteit van de dienstverlening van deze aanbieders.

De vaststelling van de definities huiselijk geweld en kindermishandeling voor Caribisch Nederland normeert en zorgt voor duidelijkheid onder burgers en professionals. Burgers en professionals kunnen bij het AMHK terecht met vragen, zorgen en advies op het gebied van HGKM en voor het melden van (vermoedens van) HGKM.

Het besluit verplicht de openbare lichamen om een AMHK in te stellen. Voor organisaties en overheden zijn de gevolgen onder andere dat zij verplicht zijn de beschermingscode in te voeren. Dit zorgt voor veiligheid van personeel en burgers. Het zal eraan bijdragen dat organisaties en overheden moeten investeren in het faciliteren van ondersteuning bij de uitvoering van de beschermingscode.

De uitvoering van dit besluit heeft geen gevolgen voor de rijksbegroting omdat de financiële dekking plaatsvindt binnen het bestaande budget van de directie Zorg en Jeugd Caribisch Nederland van VWS.

Er zijn geen gevolgen voor het milieu.